

מכתש רמון: שמורת אור כוכבים בינלאומית הראשונה במזרח התיכון

מכתש רמון מתהדר בשמיים זרועי כוכבים ובסביבה לילית טבעית ובלתי מופרת, ונחשפים בו מראות יוצאי דופן של שמי הלילה. מרחב זה, על ערכיו המדעיים, החינוכיים, התרבותיים והחזיוניים, הוכרז לאחרונה "שמורת אור כוכבים בינלאומית". מהי משמעות ההכרזה וכיצד יבוא לידי ביטוי המעמד החדש והיוקרתי של מכתש רמון?

לאחרונה התבשרה רשות הטבע והגנים שארגון IDA (International Dark Sky Association), מכיר רשמית במכתש רמון כשמורת אור כוכבים בינלאומית (International Dark Sky Park) מסיבות אקולוגיות, אסטרונומיות ותרבותיות, ומעתה שמו הרשמי הוא "שמורת אור כוכבים בינלאומית מכתש רמון" (The Ramon Crater International Dark Sky Park).

מכתש רמון מצטרף ל-54 שמורות בעולם ב-15 מדינות בלבד

בעוד שארגון אונסק"ו של האו"ם מטפל באתרי מורשת, ארגון IAU מטמחה בשמורות שמהן ניתן לצפות בכוכבים. תואר זה מהווה הכרה באתרים ברחבי העולם שבהם שמי הלילה הם במצבם הטבעי, כלומר משמרים את המראה הייחודי של שמיים זרועי כוכבים במלוא תפארתם. נוסף על ערכים גיאולוגיים, אקולוגיים ומדעיים ייחודיים שמכתש רמון משמר בנוף מדברי עוצר נשימה, הוא ידוע גם באיכות יוצאת הדופן של שמי זרועי הכוכבים ובסביבה הלילית הטבעית הבלתי מופרת בו. זהו מרחב ייחודי לצפייה בכוכבים – אם בעין בלתי מזוינת אם בעזרת טלסקופים – למשל במצפה הכוכבים ע"ש וייז של אוניברסיטת תל אביב על שפת המכתש. עד כה זכו למעמד יוקרתי זה רק 54 שמורות טבע ב-15 מדינות בעולם, מרביתן בארה"ב ובאירופה, ואף לא אחת במזרח התיכון. מעמד זה מציב את ישראל בחזית העולמית מבחינת החשיבה הסביבתית על צמצום זיהום אור – נושא שרק לאחרונה הובנה חשיבותו הגדולה לסביבה, לאדם ולכלכלה העולמית.

מועמדות של כבוד

קדמו להכרזה מידע מפורט ומיפוי מדויק של איכות שמי הלילה במכתש רמון, כפי שנמדדו בשלוש השנים האחרונות, ועל פיהם נמצאו שמיים ראויים לשימור בהתאם לקריטריונים המחמירים של ה-IDA. הארגון מנה שלושה נימוקים מרכזיים להחלטתו:

- מערכת אקולוגית שמורה: מכתש רמון מהווה מערכת אקולוגית עשירה, ובה בתי גידול ייחודיים ומגוון ביולוגי עשיר של מינים. מרבית בעלי החיים הם פעילי לילה, וחלקם בסכנת הכחדה, למשל האוכלוסייה (האחרונה, ככל הנראה) של נמר המדבר, ופיקוח קפדני על התאורה הטבעית בלילה במכתש ובסביבתו הוא אפוא צעד חיוני בשימור מכתש רמון כמערכת אקולוגית שמורה על שלל מרכיביה.
- במכתש ובסביבתו חיים גם עדרי פראים וראמים אשר הושבו בהצלחה לנגב, ועבורם משמש המכתש בית, וכן יונקים גדולים אחרים, בהם היעל הנובי, צבי הנגב והצבוע המפוספס.
- מסורות עתיקות: בלב מכתש רמון עוברת "דרך הבשמים", נתיב סחר עתיק ומפורסם שהיה בשימוש בני העם הנבטי לפני אלפיים שנה. בשנת 2010 הכיר אונסק"ו בדרך הבשמים והיא הוכרזה אתר מורשת עולמית. שרידי הערים שבנו הנבטים מעידים על תרבות מפותחת ועושר רב. חשוב לשמר את המבנים ההיסטוריים, אך חשוב לשמר גם את המסורות העתיקות של הכרת גרמי השמיים ואת יכולות הניווט שעמים אלו פיתחו במומחיות, והן מבוססות עליהם.
- אתר הנצחה פתוח: מכתש רמון משמש אתר הנצחה פתוח לשבעת חברי הצוות של מעבורת החלל קולומביה, אשר נספו בשובם משימתם, ובהם אילן רמון, הישראלי הראשון בחלל. שימור שמי הלילה במכתש רמון, משטרי התאורה הטבעיים ומראם יוצא הדופן של השמיים זרועי הכוכבים הוא כמובן מרכיב חשוב ביותר בהנצחה זו.

מטיילים אל שמי הלילה

לפי תוכנית ההכרזה מערב מכתש רמון מוגדר אזור ליבה לא מופר. אזור מזרח הרמון מוגדר אזור שבו רשות הטבע והגנים תאפשר לציבור ליהנות מחוויה לילית ייחודית בחניוני לילה מותאמים למזעור זיהום האור, ומפעילויות בנושאי אסטרונומיה וטבע בלילה. כמו כן יירקם שיתוף פעולה של הרשות עם הציבור הרחב, עם הקהילות הסמוכות (במיוחד עם תושבי העיר מצפה רמון), עם צה"ל, עם קהילת האסטרונומים ועם גורמים אחרים. הכרזה ייחודית זו גם מאפשרת להגדיר תקנים חדשניים לשימוש בתאורה מלאכותית בלילה בשמורות הטבע, ובכך היא תתרום להפיכת כלל השמורות בישראל למקומות שבהם נשמרים ערכים חשובים אלו למען הטבע ולמען הדורות הבאים.

בן אדם למקום
www.parks.org.il | *3639

